

Sammanfattning av digitalt seminarium 12/11 med Annika Wallenskog, chefsekonom SKR

Ekonomisk situation och framtidsprognos

- Sverige är just nu i en mild lågkonjunktur, till följd av hög inflation, men en återhämtning förväntas år 2025–2026.
- Skatteintäkterna för regionerna väntas öka med 5% 2025, vilket kan förbättra den ekonomiska situationen, beroende på deras utgångsläge.
- Regionerna påverkas av pensionskostnader och skulder till pensionärer, men dessa kostnader förväntas minska framöver.

Ekonomiska utmaningar för regioner och kommuner

- Regionerna har varierande ekonomiska resultat; vissa har stora underskott per invånare, medan andra närmar sig nollan genom t.ex skattehöjningar.
- Kostnaderna för hyrpersonal ökade under pandemin men har nu minskat i de flesta regioner, detta är dock en stor utgiftspost i flera regioner, särskilt i glesbygdsregioner där bemanningsutmaningar är större och behovet av hyrpersonal kvarstår.

Utmaningar inom arbetsmarknad och rekrytering

- Uppsägningar: enligt omställningsbarometern: hittills har 1800 personer blivit uppsagda under 2024, många tror 2500 innan året är slut. Väldigt få är inom vården, främst barnskötare, lärare, elevassistenter.
- Arbetsmarknaden är ojämn; vissa regioner har låg arbetslöshet medan andra har hög. Bristen på kvalificerad personal är ett bekymmer, särskilt inom vården.
- Befolkningsförändringar: SEB har gjort en prognos för närmaste 10 åren, 80+ kommer öka med 39% i 2033, och unga 0-19 år kommer minska till 2033.
- Stora behov finns inom äldreomsorgen; om nuvarande nivåer bibehålls behövs 66 000 fler anställda inom äldreomsorgen.
- Arbetsmarknaden påverkas av demografiska förändringar: en ökande andel äldre och en minskande andel barn.

Sjukvårdens utveckling och effektivitet

- Allt fler drabbas av kroniska sjukdomar, men dödligheten i hjärt-kärlsjukdomar har minskat, och nya cancerbehandlingar har sänkt dödligheten med 17%. Dessa framsteg innebär dock ökade kostnader.
- Det finns inte alltid ett samband mellan högre utgifter och lägre dödlighet. Därför är det viktigt att regioner arbetar på klinisknivå och jämför sig sinsemellan för att identifiera bästa praxis hos dem som har låg dödlighet och kostnad.
- Skillnaderna mellan regionerna är stora, men genom att lära av varandra kan förbättringar uppnås.
- För att bedöma framgång krävs ett fokus inte bara på produktivitet, utan även på effektivitet.
- Regionerna behöver regelbundet jämföra resultat och analysera vad som fungerar bra, särskilt gällande kostnader och dödlighet inom olika sjukdomsområden.

Jämförelse med andra länder

- Sverige ligger generellt bättre än OECD-snittet, med undantag för dödlighet kopplat till opioidmissbruk.
- När det gäller tillgänglighet ligger vi också bättre än OECD-genomsnittet, även om det finns utrymme för förbättringar.
- Vi investerar mer resurser i vården än OECD-snittet och har fler anställda. Men siffrorna påverkas av hur man räknar in äldreomsorg och funktionsnedsättningsomsorg – inkluderas dessa ökar våra vårdresurser med 26%, då Sverige har en omfattande omsorg inom dessa områden.
- Uppgifterna kan hittas i SCB-statistik.

Diskussion:

- Sysselsättning och arbetsmarknad:
 - Arbetslösheten varierar stort mellan regionerna, där vissa har mycket låg arbetslöshet medan andra saknar matchande jobb för de arbetssökande.
 - Det finns en hög efterfrågan på högutbildad personal, men långsiktigt arbetslösa har minskat något.
 - Att fler skulle arbeta heltid (istället för deltid eller att gå i tidig pension) skulle kunna bidra till att täcka personalbristen.
 - Pensionerna förändras, där nya anställda ska omfattas av uppdaterade pensionssystem, men övergången har försenats då många valt det äldre systemet.
- Arbetsmarknadens framtid och arbetsmiljö
 - Fackliga krav på arbetstidsförkortningar speglar missnöje med arbetsvillkoren och behovet av att omvärdera arbetsmarknadens struktur.
 - Minskningen av inhyrd personal ger viss lugn och stabilitet på arbetsplatserna, även om det kan skapa utmaningar för arbetsmiljön, särskilt när arbetsbelastningen blir hög.

- Många inom vården hanterar livssituationer med småbarn och hög stress, vilket påverkar arbetsprestationen och arbetsmiljön.
- Effektivitet och produktivitet inom vården
 - Effektivitetsmätning sker bland annat genom kostnad per patient, och SKR har analyserat hjärt-kärlsjukdomar och cancerbehandlingar för att följa utvecklingen.
 - Att jämföra vårdkostnader och behandlingsmetoder mellan regioner kan ge insikter, och statistiken möjliggör utvärdering på lokal nivå.
 - Produktivitetsmätningar fokuserar ofta på kvantitet, men att säkerställa patientnöjdhet vid varje besök är viktigt och kan innebära längre besökstider (30 min istället för 20 min), vilket förbättrar kvaliteten men kan öka kostnaderna.
- Demografiska förändringar och fertilitet
 - Sveriges befolkningsstruktur förändras, där SEB förväntar att fertiliteten stiger till 1,7-1,8 inom de kommande åren. Även om Sverige har haft en lägre födelsetrend, är fertiliteten högre här än i många andra europeiska länder.
 - Flera faktorer påverkar barnafödandet, såsom bostadsbrist, psykisk ohälsa och osäkerhet i omvärlden, men prognosen är att födelsetalen kommer att öka något.
- Funktionsnedsättning och arbetsmarknadsdeltagande
 - Ungefär 50 % av personer med funktionsnedsättning står utanför arbetsmarknaden. Bostadsbrist och matchning av kompetens och arbetsplats gör det svårt för många att få jobb.
 - För att öka inkluderingen på arbetsmarknaden behövs en attitydförändring hos arbetsgivare, som måste bli öppnare för att anställa personer med olika förutsättningar och perspektiv då dessa kan täcka upp mycket inom arbetsbristen.
- Arbetskraftsinvandring och rekrytering
 - Arbetskraftsinvandring är en möjlighet att fylla kompetensbehovet, särskilt i norra Sverige där efterfrågan på arbetskraft är stor.
 - Förenkling av rekryteringsprocesser är avgörande, men förvaltningssystemen är ofta långsamma. Ett mer effektivt arbetssätt borde kunna påskyndas av regioner och kommuner som driver på förändringen.